

Incepit tractatus

doctoris Isolatorij magistri Johannis de
gersonno Cancellarij parisiensis de directio
ne seu rectitudine cordis.

Quoniam invenimus quod non videtur
in vicinum per valorem scientie
satis modi simplificandi cor in re
tione. Sed an sane explicatur in
cuius placeat. Sed et tempore nostrum
leat de' qui solus sensum aperte vir
ans scripture nodus que in libro. sed
ue in vniuersis creaturis prava de
finit exempla operis ab aliis legant
enram edificationem et confirmationem
civitatis etem. Porro quodlibet
videtur super simplificationem causa
poterit faciliter ad corda stabili
quod dicunt plus. Bonum est quia
dum docet cor vel stare in de
bet organi durius ab eo. vniuersitate
sunt corda vbi vera sunt gaudi
aliter potest ad cordis misericordiam
David. Quo nunc crea in me
et misericordia facta ipm cor a malo
pue cui licet difficultate etiam
caput magno velco vmbra facili
tuerit separari. Posset demiglo
anone cordis introductio directio
ad cordis. Sed eti super hoc
non volente decisio. Neque nam
psalmista exclamatione. Quibus
bis q recto sunt corde. Erunt
ibi directione cordis. fini

armen de sim

Consideratio. I.

Andamentum igitur directionis cor
dis est meditatio rectitudinem dini
ne iusticie quod est perpetua et astas vo
luntas reddere vnicuius quod suum est. Hinc enim
prosurgit ordo. Qui est parvum disparium quod re
tusa vnicuius tribuens dispositio. Hinc
sequitur oritur pars quod nihil aliud est quam ordis
tranquillitas. pterea bene enunciatum est. quod
opus iusticie est pars et quod iustitia et pars oscula
late sunt.

Consideratio. II.

Esset autem gratissimum hanc per singu
las res meditari iusticiam ordinem et
pacem. sed transeat meditatio cor
dis ut dirigatur ad participiam iusticia
que describitur habitus vel quasi habitus

per quem inclinatur cor habentis ipsum
reddere vnicuius quod suum est. Nam iu
sticiam diuiserunt philosophates in com
mutatiuam et distributiua quod quis non de
suerint qui iusticiam dicerint omnem vir
tute. Recte propositus si de legali iusticia sub
generalitate locuti sunt. quod quidem ratione est redi
dere vnicuius quod suum est. Contineat itaque sub
ambitu virtutis oī tam prudētia que est re
ctarō agibiliū et temperantia quod est moderat
rix passionis et cupiscibiliū et fortitudo quod
est mediatrix inter audaciā et timorē et ius
ticit puericū particularis virtus respiciens omnis
tates in personis et distributiones pro meri
tis quatinus recte fiant.

Considera. III

Dicitur festum fieri primo de directo
de iusticia cui solet aduersari quasi
duplex pestis letifera. Contraria itaque co
mutatiue tractus usurarius quod ad tempo
ralia et simoniacus quod ad spiritualia. Porro iu
sticiam distributiua vulnerat et inficiunt pro
motio remuneratio quod male meritorum in rep
ecclesiastica et spirituali. Sed videamus in omnibus
velut in radice vel fonte quid cordis sit re
ctitudo. seu directio.

Consideratio. IIII

Directio cordis attenditur penes
conformatatem ad rectitudinem p
rem et vniuersal regule quam esse co
stat inobliquabilem nec a rectitudine pro
positus flexibilem quod admodum tortuosa re
diguntur et rectificantur ad normam rectam
per applicationem. Et quoniam naturato
ta dirigitur in suis motionibus et actionibus
ad hoc a gente infallibili et inobliquabili
naturam omnem directam et rectam (ut ta
lis est) fore necesse est. Et hoc est corollari
um seu porisma pulcherrimum. Propterea
concluditur a sapiente et apud boetium a
phia. quod sapientia attingita sine usq; ad fu
hem fortiter et disponit omnia suauiter.

Consideratio. V.

Dicitur vero directionem nature vnu
cauerit aliqui philosophorum circu
culum intelligibilem primi boni
ad creaturam et rursus creature ad suum pri
cipium. Et hec meditatio non est discors
a nostris consideretur huiusmodi recursus

De directione seu

seu reuersio qui vel que fit tāq̄ reflectatur
radius rectus vel perpendicularis in seip̄
so de deo; sum in lursu; vnde prouenit for-
tificatio mirabilis in natura/ quod in spe-
culis probatur per exemplum.

Consideratio. VI.

Dicitur nature directiones tres
in obliquabiliter / haberet humas
na voluntas pro statu presenti . eam quip
pe in gloria habebit sed in inferno ab hac
rectitudine tota deficiet. **N**unc autem duz
in via sumus dirigitur aliquando / sed fre
quentius detorquetur per peccatum ab hac
directione / redditurq; tortuosa . ita ut non
sit cum deo suo rectum vel directum cor ei⁹
Sicut in plurib⁹ sacre scripture locis ver
ba huiusmodi sonant.

Consi dera. vii.

Ferunt qui dicerent hanc cretitu-
dinem cordis ad deum esse/ ut vel
let homo quicquid vellet deus/ et non
aliud vel aliter. Alijs visum est q[uod] voluntas
dei non obligat voluntate creatu[ri] ad imita-
tionem suu[ri] et conformitatem/ et per consequens
nec ad suu[ri] rectitudinem/ nisi primo sit cogni-
ta dei voluntas ipsa. Et denie[re] q[uod] ad eius imi-
tatio obliget sub precepto affirmatiuo r[es]ul-
tatio. Quod aliqui sic explicat ut cor homi-
nis teneatur velle illud quod scit quod deus
vult ipsum velle/ et hoc non solu[m] resultue vel
permissiu[re]/ sed preceptiu[re] ut dictu[m] est. Re-
ducitur ergo summa istos tota cordis rectitus
do ad rectitudinem impletionis diuinorum
preceptoru[rum] que sunt iudicia seu dictamis
na diuine iusticie.

Consideratio VIII

Ferunt quoq; quibus hoc nō sas-
tis dictum ample videbat. Distin-
xerunt igitur triplicem in homine
voluntate, accepto large vocabulo / smjri
plicem in homine cognitionem. **E**st enim
voluntas seu appetit⁹ sensualis / q̄ potest alii
qualiter ideo dici voluntas qua aptus nat⁹
est obedire ratiōi / iuxta arestotilis verbum
conformiter ad illud dictu⁹ de cayn. **S**ub
ter te erit appetitus tuus / tu dominaber⁹
illiū. **N**on sic autē est in appetitu sensua-
li brutorum / que non habent rationem di-

rectricem sibi adiunctam. **P**pterea passiones
sensitiae non eis imputantur nec dicuntur
turpes. **A**Et superbia in equo, ferocitas in
leone, timiditas in lepore, astutia in vulpe
& sic de alijs similibus. **E**st & alia voluntas
vel eadem sed aliter considerata que conse-
quitur cognitione rationis inferioris quam
appellant sancti velut mulierem respectu
portionis superioris quam virum dicit. **H**ec re-
spicit leges temporales & conclusiones que
colliguntur ex sensibus. **S**ed portio roris
que superior dicitur conformatur ad leges
eternas, finisbas dicitur propriæ voluntatis
rationis.

Consideratio. ix.

Dicitur consequenter predici quod voluntas consequens iudicium rationis superioris et directionem eius debet semper ita esse conformis divinae voluntatis quam nuncquam in aliquo sibi remunret, nec de damnatione hominum, nec de permissione peccatorum, nec de gratie subtractione. Immo nec de sua futura damnatione, si illam deus disposuerit iusto suo iudicio, venturam, sed dicat humili corde sine murmure id quod apud damnatos et per eos dici non potest. **I**ustus es domine, et rectum iudicium tuum, cum ceteris similibus. Non quod homo simpliciter et absolute debeat aut possit de lege ordinata consentire in damnationem suam, sicut nec in peccatum vel desperationem. **S**ed hec ita sub conditione proponuntur. **Q**uamuis non expediat apud multos tales interrogaciones particulares sibi formare, vel in eis deliberando diligere. **N**octamen potest fieri ut cum iudicium rationis superioris nolit in aliquo remunret murare divinis dispositionibus, quod facilius est quod positivae ea laudare et approbad in ratione eis caudere.

Consideratio.x

Dixi quo ad voluntatem aliam duplicitatem/quo consequitur indicioz rationis inferioris et sensualitatis potest fieri quod bonus filius (sic loquitur auctor gustinus) velit patrem suum vivere / quod deus vult mori / propter quendam nature tractum et colligationem ad ea que temporalia sunt. Dixerit nihilominus banc duplicitem voluntatem si debet carere virtute se resolyeret tandem in eam que sequitur ut

Rectitudine cordis

69

dicum rationis;

Consideratio.XI.

Hoplius addamus. Quia natura delectatur in medijs / et tristatur in extremis. colligitur ratio speculativa canticorum et psalmorum / qui quandoque collaudant rectos corde / et leticiam et collaudationem provocant / ut ibi. Letas mini in domino / et exultate iusti. Et glorias mini omnes recti corde. Et iterum. Lux orta est iusto / et rectis corde leticia. Coniungitur autem iusticie et rectitudo cordis ratione predicta. Quoniam iusticia medium tenet / et consistit in quadam rectitudine secundum quam debet rectificari cor atque dirigiri.

Consideratio.XII.

Habendum est nihilominus quod rectitudo voluntatis humanae pro statu vie non stat in indivisiibili / sed rectitudo voluntatis dei. Et sicut stoici ponere voluerunt dicentes equalia esse peccata / quoniam eque deuiaat unum a rectitudine sicut alterum. Exemplum de linea partita vel obliqua. Stat igitur ex moderatione iusticie per diuinam misericordiam que superecclesia iudicium / quod rectitudo voluntatis humanae latitudinem aliquam copatiatur / infra quam voluntas stans / dicit semper recta / quis ad centrum indivisiibilem iuxta modum loquendi predictorum / non pertingat.

Consideratio.XIII.

Rursus infra latitudinem hanc per miserunt aliqua peccata venialia / dicentes ea non esse contra rectitudinem diuinorum preceptorum / que sunt de iusticie seu iudicia participata / sicut nec esse dicuntur contra caritatem. Quia non extingunt eam. Sunt tamen peccata venialia quedam obliquitates / a medijs per que facilis et rectius tenditur ad finem. Non autem tollunt rectitudinem finis. Et si non perimunt illam / prepediunt tamen plurimam / super qua re loquitur tractatus alter de vita spirituali docens quatuor usque vota et precepta ordinum seu religionum obligant et se extendant.

Consideratio.XIV.

Descendamus consequenter ad particulares casus aliquos quoniam sermones particulares in moralibus / dicente aristotle et teste experientia / magis plunt aut erudiunt quemadmodum videre est in perceptis medicinae / neque tam optet teneat de singulis particularibus / quoniam infinita sunt et non nec differere necesse. Sed in primis sicut directio cordis tendit et terminatur in deo sic et ab eodem habet ortum et ceterum. Vide consequentia in trattatu de oratione et eius valore parte tertia.

Consideratio.XV.

Tenuit nos ecce plus sperato versum de directione cordis in oratione cum annecis. Ad quoque elucidationem ampliore pficit tractat de meditatione cordis / et aliis de ipsius stabilitate, veniamque sequente ad alias particulares actiones. Et in primis videamus quibus esse debet cordis directione in adoratione imaginum / quoniam abusus videt esse multum apud laicos et secularres / immo et nonnullis apud litteratos et religiosos / qui una imaginem citius adorant quam alia. Et hoc solusque velvenustior aut pulcrior aut ornator. Unde loquuntur ad illam velut si intelligat. Directione finalis consuleat et sepius inculcada atque predicanda talibus in his et in pluribus aliis / et habeant intentionem generalem faciendo in hismodi adoratibus illud quod intendit facere ecclesia / quodque plati doctores et sancti patres homines instituentes et tolerantes facere intenderunt / nec figant directionem sui cordis vel intentionem ad aliquod particula / re / quin semper habeat cordis promptitudo / dinem ad faciendum ea in his solum que ecclesia et superiorum nostri ac priores fieri tradiderunt atque docuerunt.

Consideratio.XVI.

Tanquamus quoque statim ultra ad alios cultus sanctorum / qui plurimum superstitiones habere videntur / ita quod nouena fiant / et non septimana / vel quinta. Quod offeratur tale munus / vel tale Sic gallus pro pueris / gallina pro puellis beato Christofero vel Johanni baptiste quod ad sanctum Rupertum pro mortuis canis rabidi fiant innuentur particulares obseruantie que nullam videntur habere rationem institutionis. Ecce talis ritus transit in superstitionem que nibil aliud est.

ff 4

De directione seu

Dis vana religio. Dicitur autem vana quia caret ratione et effectu. Similiter est de his quod sanctus Antonius plus habeat virtutis in curando sacrum ut aiunt ignem et alii sancti. Rursus idem est hoc quod in hac ecclesia dedicata beatissime virginis ipsius virtus sit potentior; et in alia ad faciendum miracula et succurrentum inuocantibus se et hoc presertim rone vel talis imaginationis sue vel ratione solite peregrinationis illuc continuate; et sic de similibus absque numero.

Consideratio XVII.

Quis considerandu est igitur quod paucissimum orum est ad diuinam se erigere vel eleuare nisi per corporalia. Sed nec confidentia deo et sanctis faciliter a multis habetur sine quadam speciali obseruatione et frequenter corporal vel imaginativa. Tamen imaginatio fortis et confidens de diuino auxilio licita est et meritoria. Quis consurgat per media vel exempla corporalia et per quasdam actiones extraneas que mouent adiuuatur et augent imaginationem ad spem vel conscientiam de obtinendo salute put et medici dicunt. videlicet imaginatio fortis facere casum vel etiam liberationem.

Consideratio XVIII.

Hoc plus distinguendu est de observationibus circa cultum dei et sanctorum et aliquae obseruatones huiusmodi sunt manifeste licite immo et obligatorie quas videlicet tradidit ecclesia. Alique sunt penitus illicite et demeritoriae. Quod ecclesia reprobatur per expressum. Alio autem sunt medie que de genere suo nec bone sunt nec male sicut leuare festucam in templo. Sed sunt moraliter bone aut male per apostolos et circumspecti intentos et finis. Similis potest fieri distinctione de credendis quod aliqua sunt firmiter credenda. Aliia eque firmiter discredenda. Alio vero que sine periculo possunt vel credi vel non credi. Verum de obseruantibus primi et secundi generis potest et debet fieri secure predicatione scilicet quando sunt expresse per ecclesiam et doctores vel approbat vel reprobat. De aliis vero tertii generis cautissime perdicanduz est ut nec nimis generaliter assertive et absolute approbentur et presertim quod si cadat sub precepto vel fide certa/ve certa

am reprobetur absolute et simpliciter quia si sunt peccata que non possunt bene fieri et que obligent ad non credendum.

Consideratio XIX.

Rursus aduertendum quod apud similes qui videntur bone fidei et in aliis religiose viutes obseruantes ecclesiastica disciplinam et doctrinam agendum est potius ad rectificationem actuum suarum et ad bonam interpretationem iuxta intentionem bonam quaz habere debent. Et damnentur vel arceantur deserere suas consuetudines presertim per illos qui non sunt tante auctoritatis quod possint sine scandalo tales obseruatones extirpare. Secundum vel pape vel generalis concilij. Unde et quando predicatur nimis acriter contra obseruationes talium personarum quae de uoce sunt in multis aliis potest consurge re in ipsis quedam pusillanimitas atque origi ne et hoc in peruersis maior arrogancia irrisu bonorum et simplici biniusmodi alias rum quod deuotarum personarum.

Consideratio XX.

Adatur adhuc circa dictas obseruationes presertim propter illos qui sunt depresso in intellectu acrudes ad capiendum subtiles resolutones nostre fidei et catholicae religionis prout tactum est supra de consideratione decima septima. Ad datur inquit et dicamus quod in talibus ita temperante se habeant quod nec reprobent eos qui talia non faciunt quasi sint obligati sic facere et etiam in talibus non ponant firmas spem suam taliter quod existiment deum vel sanctos non debere eis prebere auxilium vel salutem. nisi obseruationes tales exercentur quasi sit in illis quedam necessitas ut pereas et non aliter inducatur deus et sancti id facere quod petuntur. Possunt tamen existimare vel sperare cum pietate fidei et religiosis christiane quod reverentia exhibita deo et sanctis per huiusmodi obseruationes eis utique placeat.

Consideratio XXI.

Onfirmatur per prima exempla que videmus in ecclesia. Quia commutauit ecclesia multos gentilium ritus non eos peccitus auferendo sed inter-

obetur absolute et simpliciter quia
cara quoniam possunt bene fieri
ligent ad non credendum.

Consideratio.XIX

Aratus aduentendum apud sim-
plices qui videtur bona fide et
alios religiosi viantes obser-
vantiam disciplinam et doceantur
et potius ad rectificationem scia-
rum et ad bonam incorruptionem
bonam qua; pudente
amnentur vel arceantur de re
enitentes peccatum per illos qui
ante auctoritatem qd posuit
obseruationes corporis. Se-
bi adueniret auctoritas potius
pe vel generalis concilii. Ut
predicatur nimis acriter com-
muni talium personarum quae
in multis alijs potest configo-
quedas pusillanimitas atq; co-
peruerit maios arrogania in
sum et simplici buiismodi al-
torum personarum.

Consideratio.XX.

Datur ad bac circa dictas obser-
uationes peccatum propter illos qui
depositi in intellectu ac mode-
stis subtiles resolutiones no[n]
accerlegionis prout tacitum e-
roratione decima se prima. Ad
vocabus qd in talibus ita tem-
cent qd nec repobet eos qui
unt quasi sint obligati sic face-
tibus non ponant firmaz
alii qd existimant deum vel
debet eis preberet auxilium
quis obseruationes tales exer-
cit in illis quedas necessitas
o alius inducatur deus tamen
quod petuntur. Possunt tam
et sperare cum pietate fidei et
chariae et reverentia exhibito-
ri. Et biniusmodi obseruanos es-
t.

Consideratio XXI

Infirmatur per primis comple-
te videtur in ecclia. Quia fo-
runt ecclesia multos genitum
et pectus auferendo faciuntur

tiones fidelium circa h[abitu]m in suum bonum
dirigendo. H[abitu]t de festo purificatiois qd
ideo candelaria vulgo d[omi]n[u]s qd portant can-
deles ardentes illa die in honore purissime
et incudissime virginis Marie qd prius por-
tar apud gentiles suscuerat in veneratiois
cu[m]sda die et in lustratione urbis romane
H[abitu]c solenitas p[ro]medie diei m[er]it[us] sexti qd quon-
da in honore octauiani augusti siebat ces-
sit in ecclia in honore receptionis cathena-
rum p[ri]ncipis ap[osto]lor[um]. Secundu[m] p[re]simile qsi
deratione apud p[ri]ncipes christianos possit
hodie tolerari celebratio natalis sui immortali
meritorie pagi dirigendo videlicet intentio
ne suam ad spualem nativitat[em] regeneratiois
sue p[ro]la[bor] baptism[um] glificates deum qd g[ra]m
baptismi p[ro]luit. Sic eti[am] encenia qd dan-
timo die ianuarii tolerabilit[er] fieret si dirige
ref[er]entio ad illud enceniu[m] g[lor]iosum et p[re]cio-
sum qd ep[iscopu]s i[hesu]s deo et d[omi]n[u]s n[ost]r[u]s nobis do-
nauit in sui b[ea]titudi no[n]is ipso[rum] qd vti-
q[ue] nome est i[hesu]s salutem iportans atq[ue] i[hesu]s
preciosi sanguinis effusione quā in circu-
sione inchoauit sed tūc consummauit qn in
ara crucis cū latrone et clamore valido ses-
ipsum totū p[ro] nostra salute deo patri in sacrifici-
um obtulit et exaudiu[m] est p[ro] sua reverentia.
Sic fit intentione rectificando multa erit
religiosa que alias forent supstituosa.

Consideratio XXII.

Amenet studiosus docet et p[ro]p[ter] anni
mus in talibus obseruationibus qd de-
se non sunt male qsdā rōnes vel di-
rectio[rum] cordis qd faciunt obseruationes h[abitu]m
nedū licitas sed etiā meritorias. Et sic nō
est ncce in obseruationib[us] p[ro] eccliam datis
qd simplices et laici cogescunt talium rōnes qd
in aliq[ue] vix p[ro]ntaliter reddi qd qd sic placuer-
it legislatori vel ecclastice consuetudini.
Sic multo magis in p[ro]posito dicendu[m] est
qd sufficiat leues lecture si dicant nouena
ria potius qd duodenaria ad honorem no-
uē vici ordinū angelorum. Et qd fiat p[re]grina-
tio ad istā eccliam magis qd ad illā ob'ma-
iorē deuotionē fideliū. Et qd deus vult i va-
riis locis et diversis scitis varie et diversimo
de venerari staret m[od]i in his sp[iritu] vere fidei soli
ditate et integritate. H[abitu]z qd pulli vel panis
vel vini vel equi vel imagines certe vel
aliq[ue] silia certis ritibus offerant totū cedit in
hono[rum] dei et sanctor[um] et ad sustentationem

ecclastico[rum] ministror[um] dūmodo in his et
in alijs nō addat positivē et p[re]cūlariter cer-
ta intentio[rum] prava et omnino contraria divine
religionis. Consulendū est igit[ur] ut stent in di-
rectione et intentione generali faciēdi id est
qd placitū sit deo nec in talib[us] nimis mul-
tum se subtilizent.

Consideratio XXIII.

Aratus ad elucidationē p[ro]missorū
ampliore addendū est qd nō passis
gratuitentari deus per inuocatio-
nem sancto[rum] suorū vel oblationes eis fas-
cas qd debeat semper statim facere miracu-
lose illud qd petat p[ro]sertim qn est tū modo
bonū sp[iritu]ale adipiscendū. Ric[ardus] qn est p[ro] acq[ui]-
rendo aliquo cōmodo vel penitādo incō-
modo sic solent facere plurimi qd p[ro] qdlibet
receptum liber p[ro]phana et modica querunt a
deo et sanctis eius opationē supernaturem
q[ui]uis oppositū illi qd ipsi penitū cadat frē
quētius ad salutē ipo[rum] sp[iritu]ale sicut est in-
firmitas vel aliq[ue] in bonis sp[iritu]alib[us] aduersi-
tas. Est enī inuocādūs deus maxime p[ro]
eterna salute animarū et p[ro] medijs ad illam
parma iusticie et dectris et a sinistris p[ro] diui-
tias p[ro] paupertatem per bonam famā et infa-
miā quē admodū supimus noster medicus
magister et rector nobis vtile esse nouerit.
Itaq[ue] sicut dici solet a magno magna p[ro]
tenda sunt et speranda atq[ue] aliquid solidū
seu permansurum ne forte videatur deus
coli solum vel amari propter questum tem-
poralium que vilia sunt et illico vtiq[ue] peri-
tura.

Consideratio XXIV.

Oncingit autem deum tentari du-
pliciter uno modo sine necessita-
te vel absq[ue] magna utilitate qd ten-
tatio dicitur curiositas. Alio modo quan-
do dimittitur auxilium humanum quale
posset haberi videlicet dum fiat illud quod
naturaliter vel humanitus fieri potest. Et
hoc vocabus facere quod in se est. Ad pri-
mum spectat cum homo vult per aliquas
o[n]es vel ieiunia acquirere scientiā aliq[ue]
occultorum vel eoru[m] que non sunt sibi v[er]o
statui suo competentia vel vt habeat gra-
tias aliquas gratis datas que nō sunt vti-
les ipi petenti s[ed] magis iutiles forte et noxie
vt qd hoc speret dicendo hanc vel illā orōnem

De directione cordis

q̄ non incurrit tunc infirmitatez / vel q̄ sic
babebit diuitias / vel prosperabit in mer-
caturis / vel etiaz in spiritualibus / exempli
ficado q̄ videlicet videbit ante mortē oculis
corpalibus beatissimam virginem aut
aliquem sanctōnum / vel aliquam sanctāz
et ita de reliquis. Que omnia si uola sunt,
nec habent quicq̄ roboris aufundamen-
ti.

Considera. XXV.

Dixit aliquibus nihilominus lici-
tum est expectare aliqua quasi per
miraculū cum recursu ad deum et
sanctos eius / qualia sic expectare sine co-
peratione propria alias nequaq̄ foret lici-
tum siue laudabile. Et hoc in multis casis
bus est consideratione dignissimum. Un-
de si simplices homines non haberent pre-
dicatores et instructores super credendis et
agendis ad salutem pertinentib⁹ possunt
rationabiliter instructionem sui postula-
re a domino deo per miraculum. utpote p
infusionem diuinitus / preter nature ope-
rationē illuminari. Quia ubi deest natura
le et humanum subsidium. potest immo et
debet spirituale et supernaturale rationabi-
liter expeti et expectari / cum gratia non de-
ficiat et utiq̄ minns / q̄ natura / in necessa-
riis. Pronevit inde fortassis q̄ multi rura-
les et idote sepe citius operantur suam sa-
lute / sine offendiculis erroris / et absq; de-
viatione pceptoz diuinoz et ecclesiastico-
rum / ppter firmam deuotā et humilem spez
quam in diuino habet auxilio repositā. q̄
clericī et litterati et alij. quotidiani exerci-
tati lectionib⁹ / et monitum auditionib⁹ / qui
plerumq; facilius errore et deuio p̄cilitant
tur. Sic etiaz sepius a deo miraculose ab
ecclesiis et congregationibus pastoris sola-
tio orbatis / petiti sunt / et adhuc licite peti
possunt idonei boni et utiles pastores et p-
lati. Sicut legitur de sancto nicolao et plu-
ribus alijs.

Considera. XXVI.

Debet p̄nter ad hanc considerationē /
religiōs et solitarij q̄ d̄seruerūt mū-
dū et ea q̄ in eo sunt q̄ad curā admi-
nistriōis / cām magnā recurredi ad deuz
in suis ordinib⁹ cū expectatione diuini au-
xili / sine sollicitudine alterius cure q̄rendi
et viēdi auxilio alio spali / in faciendo illud

qd̄ in se ē. Nā orādo et bñ viuēdo faciūt to-
tu qd̄ in se est. Sec⁹ eēt in hñtib⁹ adminis-
trationē atq; curā / siue in p̄sidēdo et reges
et iudices siue in corripiēdo et docēdo et p̄p-
lati et doctores / qles v̄e scire p̄nt sine mag-
solicitudine et trepidatione an fecerint vel
faciant quod in se est

Considera. XXVII.

Nihilomin⁹ daf⁹ p̄ regula q̄ in orō
sua p̄sideret homo si faciat vel fece-
rit pbabili p̄iectura qd̄ in se ē / et q̄c
qd̄ spectat p̄ tūc ad se vel suū officiū inter
naturale p̄cedēdi modū. Nō enī req̄dit cui
dēta. Etsi sic. tūc ferat audacter / et sine scrū-
pulo deū tērāndi. totā cordis sui directionē
et deū / expectādo suū diuinit⁹ auxiliū. Qua-
si dicat cū iōsaphat rege. cū iōremus qd̄ as-
gere debeam⁹. supple v̄ltra ea q̄ egim⁹ aut
fecim⁹. H̄ sold̄ bēmus residui / vt oculos no-
stros ad te dirigamus.

Considera. XXVIII.

Tet insup̄ hec doctrina apō q̄cē
bet optantē bonū alicui / cui in via
nature succurrere n̄ p̄t / v̄l p̄p̄ distā-
tiā localē / vel insufficiētiā suā quācūq; alia
vtoto corde dirigat ad deū et sc̄tos ei⁹ orō
sua / dicēdo dñe de⁹ me⁹ apud te est oē desis-
terū meū p̄ salutē hui⁹ vel illi⁹ p̄sonē. H̄
nihil aliō mihi suppedit̄ / q̄ v̄tuū implorē
pro ea auxiliū / put et iplobo / et rotō corde af-
fecto / q̄ten⁹ tu p̄ temeripm / aut certe p̄ ange-
los tuos sc̄tos / vel saltē p̄ hoies alios / adh̄
magis q̄ ego idoneos agere digneris cir-
catālē vel / tālē p̄sonā / q̄ sue salutis sūt / q̄ ego
neq̄q; sufficio iplere docēdo / monēdo / hor-
tādo / corripiendo / E. aut alias put v̄ncio
ei⁹ / q̄ docet de oib⁹ / inspirauerit / orando

Considera. XXIX.

Hodamus p̄ directione cordis / circa
cruelitatem eoz que narrātur in
scriptis verbis et legendis sancto
rum / et aliorum gestis / siue illa sint miracu-
la / siue excellentis grātie mērita / que fave-
re vident̄ christianē religioni / et hominū
proficere edificationi. Similiter quoq;
circa indulgentiarum adēptionem per tas-
tes et tales oratiōes / utpote q̄ d̄serint qn-
des paternū et aue maria corā imāgie bes-
ate crucis . babebit mille dies / vel. xx. an-

Considera. XXX.

Considera. XXX.

nos indulgentiarum. Similiter etiam circa denunciationses futurorum per illos qui videntur deuoni et religiosi. Similiter de/niq; circa visionem quorundam somni. i oꝝ pro iuuandis mortuis/ ut q; videatur pater ad monens et petens tot et tales missas aut ele mosinas vel peregrinationes pro sua libe ratione. Circa hec itaq; et similia multum caute procedendū est/ et prouidendum ne apponatur firma vel pertinax credulitas propter erroris periculum/ neq; etiam op/ ret huiusmodi omnino et pratinaciter dissen/ tire/ nec etiam penitus contemnere et repro/ bare. Est igitur ambulandū in his via me dia et regia/ i q; dirigat deuotor illa quā voca m^o pietate fidei/ cuius deditio est accepta/ re illa p modū cuiusdam probabilitatis et a/ moris/ que videntur religiones christiana et dei dilectionem confouere/ vel ad ipsas incitare et accendere.

Considera. XXX.

Unde in predictis casibus et simili bus potest homo amplecti talia et similia q; inducta sunt/ non tanq; necessaria ad credendū vel operādum/ sed tanq; aliq; que possunt aliqd utilitatis af/ ferre si recogitentur et perficiantur. Exempli gratia. Si dicam quinques orationē do minicā cum salutatione angelica/corā ima gine crucifixi/ possuz sperare de diuina misericordia. Quod si nō tantas quante ibi asseruntur saltem aliquas consequar indul gentias/ deo indulgentiarum domino nos tas. Similiter si fecero quedam opera pia pro anima patris mei/exviso somnio/non quasi obligatus sed pie admonitus. presu mendum est q; vtq; melius agam visioni satissimando/ q; eam penitus contemnen do. Et ita consimiliter intelligendo ppter cautelam maiorem de prenunciatione futurorum/ et de operatione miraculorum/ in quibus vtq; reverentia diuine misericors die et potestati omnipotentis dei principa liter est exhibenda.

Curuntamen prelati et doctores debet vigilantes et cautoles esse in premissis q; simplices/ ut prouideant ut talis pieras fidei si plus debito excesserit/ et non scđum scieytiam/ vergattandem in detrimentum fidei ac superstitionem intolerandam. De

itaq; potiz in publico predicari et exhortari tibi talia restrigere/ q; appbado dilatare. **T**um propter pronitatem hominum ad suas perstitiones. **T**um quia solennis predicatione doctorum/ talibus simplicib; alias afferret fidem/ et augeret/ in his qsi vera sint et de necessitate credenda/ eo q; a tam magis hec approbare quasi intellexissent. **T**um tertio quia satis suppetunt exempla pietatis fidei et religionis christiane in scripturis sacris et historiis aucteteticis/ sine m̄tipli catione huiusmodi nouorum superfluirum/ que nec soliduz satis habent funda mentum cui possit sic cum talibus quis inniti/ quin imminet m̄tipli casus periculum. cum deviatione a principali fidei fundamento. **N**uemadmodum videmus in simili. in regionibus aliquibus. de censuris et legibus adiuuentis circa particulares obseruantias. quandoq; nec ad salutē necessarias/ q; videlicet sepe preferuntur legibus dei et euangelicis/ immo et hoc ipsū manifeste videmus in decretis et decretalibus. vnde et severius punitur quandoq; monachus sine cuculla incedens/ q; adulterium aut sacrilegium committens. **A**et gra vius plectitur agens contra vnu; pape decreta/ q; delinquens contra diuinum preceptum et euangelium. **I**uxta impropriū christi ad phariseos. Irritum fecistis mandatum dei/ propter traditiones vestras

Considera. XXXI.

Qonsequenter in administratione spiritualium quorumcunq; directio cordis utilis est et valde necessaria/ propter duo principaliter. Primum est detestatio et ampliatio simonie facta per aliquos doctores iuris canonici. Alteruz est usus communissimus qui ad oppositū esse videtur iurium canonicorum de simonia loquentium/ ita ut nisi repertiatur exitus aliquis per directionem cordis/ ut inueniatur inter dispensantes vel suscipientes spiritualia qui tutus et purus esse videatur. Qua super redditus est tractatulus et inducta distincto propter illos qui dicunt committi simoniam si dentur spiritualia intuitu vel interuentu alicuius commodi tem poralis presertim resecura

De directione cordis

Conside. XXXII.

Itaq; resoluendo materiā possimus inuenire distinctionē quadriplicem de intuitu vel respectu commodi temporalis pro spirituali. potest enī intuitus ferri ad tempore commodum. Primo tanq; ad p̄cium rei spiritualis q̄ si sit adequatio valoris vnius rei ad alterā sicut est in emptione et venditione cuiuslibet rei. Potest secūdo ferri intuitus ad cōmodum temporale tanq; ad motiuū principiale dandi spūalia. vel ad finem ultimū in quo s̄istit intuitus spiritualia conferentis. Potest tertio ferri intuitus cōmodi temporalis tanq; ad motiuū minus principale vel ad finem subordinatum sub ultima fine. Potest quarto ferri intuitus cōmodi temporalis tanq; ad rem debitaz iure diuino pro sustentatione illius qui spūalia subministrabit. ultra doctrinā christi et apostoli. Quoniam dignus est operarius mercede sua.

Conside. XXXIII.

Nunc ad p̄positum dicamus pro responsione succincta et solida q̄ p̄mus intuitus et secūdus sunt vere simoniaci de iure diuino et humano et si cōcurrat error intellectus q̄ scilicet talia possint fieri sicut in primo dicitur vel q̄ licet fiant sicut ponitur in vitro modo tunc in currunt heresis proprie dicta si sint pertinaces. Vincimus consequenter q̄ si feratur intuitus tertio et quarto modis ille potest esse licitus immo etiam laudabilis meritiorius ac debitus hoc tamen attēto q̄ obseruetur illud apostoli. Ab omni specie mali abstinetе vos. hoc est Administratio spiritualiū facta sub altero tali intuitu / nō appareat fieri ex modo suo/intuito primo vel secūdo / vt si non prius exerceant spūalia si non prius dentur temporalia. Aut si turpiter illa vel ista etigantur cum scandalo et auaricie nota. In quibus utiq; casib; possent haberi suspecti de simoniaca prauitate sic agētes et h̄ p̄sūptione iuris vel facili et possent ipsi in hoc casu tanq; tales iudiciliter euocari.

Consi. XXXIII

Tradit Ar. q̄ in finib; subordinatis vbi unus est ppter alterum. resputat utrobiq; vnum. Hoc dictuꝝ p̄ficit plurimum ad directionem cordis in premissis et similib;. Ut exempli gratia. Vedit canonicus ad ecclesiam ut lucretur distributiones suas. Ant celebrat curatus missam vel equeas ut recipiat funeralia. Attendendū est si principaliter s̄istat hic vel ille intentionē suam ad lucrum tempore non reducendo ad finem aliū p̄ncipialē et spūalem. Si sic certū est. quia ē peccatum simonie. Si vero referat ad finem ulterio rez et supiore ac bonū. qz. s. ista lucra tpalia vult recipere p sustentatione sua / quatenus nūc et posteri occupari possit circa spūalia exercitia p̄ncipali. Nec ē intentio cordis recta et bona. Sed attēdat diligēter hō ne mētiā finiqtas sibi. Qd ex varijs signis potest q̄s in scipo et in alijs cognoscere

Conside. XXXV.

Tum ē alijq; q̄ si canonicus vadat ad horas lucrativas. alias nō itur et hoc sit signū euidēs q̄ ad eccliaz simoniace prauitatis. et q̄ intentio talis ne queat ēē recta. Attamē hoc nō oportet ira sp̄ dici. Aliodq; seq̄ret adēnatō q̄ si totū statutū tā clericorū et religiosorū atq; seculariū. Dōstat q̄ ppe q̄ nōnūq; carthusiē. in certō mētū suo / certas dicēt equeas p certo d functo. q̄s salte p tali. alias n̄ dicerēt si non alijs indefructū tpaialis ēē secutur. Et iuste. H̄ili ē de alijs religiōf. nec nō d̄ seclarib; bus canoniciis et curati. et de oī generaliter hominū statu i ecclia dei. Siē nec opifexages ret q̄s uearts s̄it sine speluci. Potest itaq; ecclasticē ad eccliaz ire sub speluci mō pdcō et p tūc nō itur / sine tali spe / s; i alijs se occupatur dūmō sit intēcio p̄ncipalis directionis ad finē superiorē ut tactum est.

Conside. XXXVI.

Potest consequenter ex premissis p̄ delici qualiter liceat homini se trāferre ad statum clericalem aut religiosum immo ad curam animarū. aut ad prelaturam / quatinus possit habere sustentationem vite sue / sine sollicitudine temporaliſ exercitiū. Ita tamen q̄ illam libertatem vel ocium referat principaliter ad honorem dei / et eius obsequium. suamq;

De illuminatione cordis

69

Tradit. qd. qd. in finibus istis
ris rbe vnuus est ppter de
pfer plurimum ad directionem
premissis et similibus. Ut ceteris
ad canonicas ad eccliam vnu
distributiones suas. Ante celebrat
missam vel ecequias vrecipit
attendendu ch si principaliter
ille intentione suam ad lucum
non reducendo ad finem alii posse
et spnalem. Si sic certu est, quae pos
simonie. Si vero referat finem
et superiorē ac bonū. qd. sita huc
ult recipe p sufflatione sua
postea occupari possit circa fin
rana pncipalr. Nec ē intento
et bona. Sed antē dardiligen
ifimiqas sibi. Qd et varia sign
qis in scipo et in alijs cognoscit.

Onside. XXXV.

Propter argumentum immedia
te motu et alia preacta distin
guendum est de certitudine pro
ut in quodam tractatulo de pre
paratione ad missam notatum est. Nam as
lia est certitudo evidentie, sicut est in pri
mis principiis et in rebus expertis. Alia ē
certitudo moralis, et est que colligitur et tra
ditur ex probabilitibus coniecuris et signis.
Et talis requiritur et sufficit in casibus p
missis. Quia certitudine morali potest bo
mo certus esse qd est in gratia aut sufficien
ter dispositus ad celebratōnem missae quia
videlicet discussit diligenter conscientiam
suam nec est sibi conscius de peccato mor
tali neqz de quocunqz alio canonico impe
dimento. Similiter talis certitudo potest
esse in viro ecclesiastico volente curam si
ue prelaturam videlicet quia non est con
sciens sibi quin idoneus sit cum dei adiuto
rio ad officium tale ecequendum qd sum hu
mana sinit fragilitas que nihil perfectum
in homine saltem ex omni parte et beatum
iuxta omne puerbum admittit. Scim
tamen prochdolor qd ipsa certitudo nibilo
minus adhuc paucorum est propterea di
perunt sancti considerates ea que ut in plu
ribus accidunt qd videlicet in tali appetitu
et requisitione pressendi sit peccatum. quā
uis in casu possit esse ut deduximus etiam
meritum magnum.

Ecce patet ex premissis qd ad directionē
cordis proficit eruditio ne per scrupulos

nimos et irrationabiles dehiciantur sinistroz
sum nauis a sua rectitudine vel q plus de
bito relaxationem auertatur dextrorum et
incidat in malum.

Finis.

Incipit tractatus
eiusdem de illuminatione cordis / sive de
vna preciosa margarita, eniam de ipsa san
cta Margareta.

Simile est regnum celorum ho
mini negotiatori querenti bo
nas margaritas. inueta autē
vna preciosa margarita abiit
et vēdidit omnia qd habuit et
emit eam. Mathei. xij. **U**na preciosa
margarita cui comparatur regnum celorum
est calculus ille candidus in quo est nomē
nouū scriptū quod nemo nouit nisi qui ac
cipit quod beate margarete virginī et mar
tiri collatum est secundum pmissum christi in
Apocalipsi quia fideliter vicit in manda
tis domini cuius hodie festivitas celebra
tur in edicula celle nostre nomen illud no
nū cens simplicit vel ens puz vel ens vni
uersaliter perfectus vel ens quo maius ne
quit intelligi et tale solus deus quo non ē
maius nomē sacrificandū i seculis. Dicē
te deo. Ego sum qui sum. **E**ns si analo
gice dicatur de deo et de creatura dū simpli
citer p se ponitur stat p solo deo sū regulā
arestotilis qd analogū p se positū stat p suo
principali significato. Et recte sic dicit quē
admodū actū semp prior est potētia et pfe
ctū pūs qd imperfectū. **E**ns quod ē deus
nō plene agnoscitur ab alio qd ab illo qd ac
cipit dum vicerit et dūs vicerit deduxerit eū
in excelsa quādo et vbi videbitur deus sicut
ti ē. A hilomun hic in via cōmunicatur ei
ius cognitio imperfecta multis modis. **I**z
incōprehensibilis est sibi soli. **E**ns pōt
vniuocatio deo et de creatura. Sed nō
vniuocatione pfecta sicut nec ens dicunt
uiatione pfecta de accidente et substantia
quia non sū eādem perfectionē nec sū
ordinē eādem licet ratio nominis sit eādes
scilicet res positiva quecunqz et qualiscun
qz sit illa supra quam primū fundatur p
cipiū cōplexū. s. qdlibet ē vñ nō ē. Ac pinde